

Európe hrozí nedostatok elektriny a tepla nielen v priemysle, ale aj v domácnostiach

- CZ24 News | 3. října 2022

EU: Po diverzii na potrubíach „Nord Stream“ sa scenár úplného prerušenia dodávok ruského plynu do Európskej únie stal skutočnosťou.

Pred týždňom by to čakal len málokto. Európa sama priznala, že potrebovala aspoň pár rokov na úplné vzdanie sa ruského plynu. Situácia sa však mení rýchlosťou blesku. Kto a ako zablokuje zostávajúce kanály dodávok ruského plynu do Európy? A ako to ovplyvní bežných Európanov?

Európska únia môže už túto zimu zostať bez akýchkoľvek objemov plynu z Ruska. Export už výrazne klesol, no stále existujú dva kanály pre dodávky ruského plynu do EÚ – ukrajinský tranzit a „Turkish Stream“.

Dokopy cez ne dostávajú európski spotrebitelia 80 – 90 miliónov metrov kubických plynu denne. V ročnom vyjadrení je to asi 32 miliárd metrov kubických. Polovica objemu (16 miliárd) ide do EÚ cez druhú linku „Turkish Stream“ (prvá linka zásobuje len Turecko) a ďalších 16 miliárd kubických metrov — cez Ukrajinu.

Ukrajinskú trasu môže Rusko zablokovať uvalením protisankcií voči „Naftogazu“. „Gazprom“ na to nedávno oficiálne upozornil. Rusko nie je spokojné s tým, že „Naftogaz“ sa snaží cez európsky súd vymôcť od „Gazpromu“ peniaze za tie objemy plynu, ktoré neboli dodané od mája tohto roku. Rusko považuje tieto obvinenia za neopodstatnené, keďže to bola samotná Ukrajina, ktorá odmietla pumpovať plyn cez stanicu Sochranovka a ponechala len stanicu Sudža. Po druhé, „Gazprom“ sa nemieni súdiť podľa švédskych zákonov vo Švajčiarsku, ako je uvedené v zmluve, pretože od nepriateľských krajín žiadnu objektivitu neočakáva.

A úder po plynovode „Turkish Stream“ môže naniesť samotná EÚ. V polovici týždňa vyšlo najavo, že Holandsko predčasne odobralo vývoznú licenciu prevádzkovateľovi pobrežnej časti plynovodu „South Stream Transport“ kvôli sankciám, ktoré EÚ uvalila 18. septembra. „Gazprom“ vysvetlil, že tieto sankcie sa nevzťahujú na prepravu plynu cez plynovod. Ide o to, že Európanom je teraz zakázané udržiavať a opravovať zariadenia pobrežnej časti „Turkish Stream“, analogicky s obmedzeniami pre „Nord Stream 1“.

„Zatiaľ ide o čisto hypotetický scenár, pretože obmedzenie údržby neznamena zastavenie čerpania plynu cez „Turkish Stream“. Ide o novší plynovod, na rozdiel od „Nord Stream 1“, ktorý bol spustený pred viac ako desiatimi rokmi. „Turkish Stream“ teraz technickú údržbu od Európanov nepotrebuje. Okrem toho má „Turkish Stream“ ruské zariadenia, nie nemecký „Siemens“ a môžu ho obsluhovať ruskí operátori,“ hovorí Alexej Gromov, energetický riaditeľ „Inštitútu energetiky a financií“.

Scenár zastavenia plynovodu „Turkish Stream“ je však aj v takejto situácii možný, dodáva.

„Rusko môže napríklad prijať politické rozhodnutie v reakcii na oficiálne obvinenia Západu z likvidácie vlastných plynovodov v Baltskom mori. Za takéto prekrúcanie faktov a nepriateľský postoj môže Rusko zablokovať ukrajinský tranzit aj druhú líniu „Turkish

Stream“, cez ktorý je zásobovaná ruským plynom južná Európa. Turecko je pre nás priateľská krajina, preto dodávky nášho plynu na turecký trh cez prvú linku budú zachované v plnom rozsahu,“ argumentuje Gromov. „V inom variante môže Rusko ponechať dodávky plynu do krajín, s ktorými má špeciálne vzťahy – sú to Maďarsko a Srbsko, ktoré získavajú energetické zdroje cez „Turkish Stream“.“

Ďalšou možnou je, že dodávky cez „Turkish Stream“ môže zablockovať samotná Európa tlakom na Bulharsko, ktoré už ruský plyn nenakupuje. Cez bulharské územie však prechádza tranzit ruského plynu do Srbska a Maďarska.

Sofia môže ľahko zastaviť tranzit tým, že si vymyslí výhovorku.

„Napríklad, ak „Gazprom“ v dôsledku nových sankcií nebude môcť zaplatiť Bulharsku za tranzit plynu. Potom to bude musieť byť vykonané len prostredníctvom nákupcov plynu – spomínaného Maďarska a Srbska, ale Bulharsko môže použiť toto porušenie pravidiel hry ako zámienku na zastavenie tranzitu. Toto je úplne reálny scenár,“ hovorí Sergej Kondratjev, zástupca vedúceho ekonomického oddelenia „Inštitútu energetiky a financií“.

Podobne ako pri „Nord Streams“ nemôžeme vylúčiť možnosť výbuchov. Tejto verzii však odborníci len ťažko veria, pretože v Čiernom mori je Turecko, ktoré kontroluje priechody v Čiernom mori, a ktoré nemá záujem „Turkish Stream“ zničiť. A na druhej strane je v morskej oblasti Rusko, ktoré tiež pozorne sleduje dianie v Čiernom mori.

V každom prípade sa odborníci zhodujú: teraz sa objavila skutočná hrozba, že Európska únia môže túto zimu úplne stratiť ruský plyn. A dôsledky pre Európanov budú mimoriadne smutné.

Za predpokladu vynulovania dodávok plynu z Ruska do EÚ od októbra 2022 do marca 2023, teda v zimnej vykurovacej sezóne, príde EÚ o 16 miliárd kubických metrov plynu, ktoré by mohla prijať dvoma súčasnými trasami (pri súčasných čerpaných objemov).

Môže sa to zdať málo. Problém je však v tom, že EÚ už je v zložitej situácii – energetická kríza je v plnom prúde. Všetok možný alternatívny plyn – väčšinou vo forme LNG – sa už našiel a je ho málo. Prekryť dieru s objemom 16 miliárd metrov kubických iným plynom je nemožné.

„Dôsledky vynulovania dodávok sú nepredvídateľné a negatívne. V Európe bude okamžite hroziť fyzický nedostatok plynu a tento nedostatok nepokryjú žiadne zásoby v zásobníkoch ani drahý LNG. Stále tam bude diera,“ hovorí Alexej Gromov.

A tú bude treba vyplniť. Pokles vývozu plynu z Ruska, ku ktorému už došlo, si vyžiadal, aby Európa prijala vážne opatrenia na zníženie spotreby plynu. Doteraz však išlo o zatvorenie niektorých priemyselných podnikov a obmedzenia niektorých komerčných zariadení. Ak bude EÚ úplne zbavená ruského plynu, potom už môže byť otázka zastavenia takmer celého priemyslu EÚ, a čo je najdôležitejšie, môže vzniknúť otázka o dôsledkoch priamo pre európske obyvateľstvo. Aspoň v rade krajín EÚ môžu začať vypínať svetlá v obytných domoch a šetriť na kúrení.

„Európa bude musieť prijať núdzové opatrenia na úsporu energie. Ide o nútené odstavenie priemyslu. Ide o úsporné opatrenia v oblasti verejných služieb a dokonca aj elektroenergetiky,“ hovorí Gromov.

„Hlavnými obeťami budú krajiny východnej a strednej Európy, kde nie je rozvinutá dopravná infraštruktúra. Nebudú môcť rýchlo prejsť na dodávky z iných krajín. Tento problém je aktuálny najmä pre Maďarsko a Slovensko,“ dodáva Sergej Kondratjev. „Tieto krajiny budú nútené zaviesť prídellový systém spotreby pre obyvateľstvo. Maďarsko má síce pomerne vysoké zásoby plynu v zásobníkoch, no na bežnú zimu nestačia. Preto v prípade núdze budú maďarské úrady využívať zdroje čo najhospodárnejšie, aby bolo v zásobníkoch dostatok plynu na čo najdlhšie obdobie.“

Druhým dôležitým momentom je, že „plynová lavína“ ovplyvní ďalšie európske krajiny vrátane bohatšej západnej Európy. Dokonca aj keď na pomoc postihnutým krajinám bude potrebné dodať z iných krajín EÚ nie celých 80-90 miliónov metrov kubických, ale len 50 miliónov denne, aby sa zabezpečila aspoň prevádzka tepelnej a elektrickej energetiky pri zásobovaní obyvateľstva, už aj to povedie k vážnemu zhoršeniu situácie v týchto krajinách.

Napokon, krajiny, ktoré teraz dostávajú plyn od „Gazpromu“, ho nakupujú za relatívne nízke ceny – sú to Maďarsko, Srbsko, Slovensko, Rakúsko a Nemecko.

„Ceny v kontraktach s „Gazpromom“ sú v priemere tri až štyrikrát nižšie ako ceny plynu na spotovom trhu. Predstavujú asi 500-600 dolárov za tisíc kubických metrov. Bude to vážny cenový šok, najmä pre chudobné európske krajiny. Samozrejme, hlavné bremeno vynulovania dodávok ruského plynu bude znášať európsky priemysel. To vytvára vážne problémy pre reálny sektor ekonomiky. Redukcia priemyslu znamená pokles rozpočtových príjmov, pokles exportu a negatívny dopad na trh práce. EÚ môže čeliť najhoršej kríze v povojnovej histórii. Kríza, ktorú teraz zažíva Európska únia, neexistovala ani v 90. rokoch v krajinách východnej Európy. Vtedy ekonomický pokles a narušenie ekonomických väzieb prebiehali miernejšie a nie tak rýchlo. Vtedy nenastali žiadne kritické situácie kvôli nedostatku základných zdrojov,“ upozorňuje Kondratjev.

Medzi tými, ktorých sa odstavenie ukrajinského tranzitu dotkne, budú aj Moldavsko a Podnestersko. Moldavsko vlani na jeseň odmietlo ruský plyn a pokúsilo sa nájsť alternatívnych dodávateľov v Európe. Tento trik však nevyšiel. Vzhľadom na vysokú úroveň plynifikácie Moldavska môžeme hovoriť o humanitárnej kríze v krajine.

V tomto prípade môže však trpieť aj Turecko, hoci sa mu s najväčšou pravdepodobnosťou podarí vyviaznuť vďaka svojej schopnosti byť priateľmi s Ruskom, Ukrajinou aj NATO. Rusko nemá dôvod zastaviť dodávky plynu Turkom cez pobrežné plynovody. EÚ na to nemá žiadne špeciálne príležitosti, okrem vyhadzovania potrubí do vzduchu v Čiernom mori. Ale pravdepodobnosť, že Ankara dokáže ochrániť infraštruktúru, je oveľa vyššia.

Ak predsa len nastane extrémna situácia – diverzia alebo nové sankcie, tak Turecko môže mimoriadne nepríjemne prekvapiť Taliansko, Grécko a Bulharsko.

„Turecko čelí veľmi vysokej inflácii a obchodnému deficitu a pre Turecko bude ťažké nakupovať drahý LNG na spotovom trhu, aby nahradilo lacný ruský plyn. Preto si myslím, že sa obráti na Azerbajdžan, aby presmeroval plyn smerujúci do Bulharska, Talianska a

Grécka na turecký trh," tvrdí Kondratjev.

Azerbajdžan nebude môcť Turkov odmietnuť, pretože Ankara môže jedným ťmahom jednoducho prerušiť dodávky azerbajdžanského plynu do európskych krajín, keďže je tranzitnou krajinou. V dôsledku toho EÚ stratí nielen ruský, ale aj azerbajdžanský plyn. Preto je pravdepodobnejšie, že Západ bude s plynovodom „Turkish Stream“ spočiatku opatrný.

Napokon, čo čaká Rusko a „Gazprom“, ak sa dodávky plynu do Európy túto zimu znížia na nulu?

„Pre „Gazprom“ to nebude jednoduché, produkcia sa zníži, ale vo všeobecnosti má spoločnosť dobré prevádzkové ukazovatele, dobre spravuje svoje polia, systém prepravy plynu a kontroluje náklady. Problémom je ďalšie zvyšovanie daňového zaťaženia. V budúcom roku bude „Gazprom“ každý mesiac platiť dodatočných 50 miliárd rubľov vo forme dane z ťažby. Podporí ho však prijaté rozhodnutie o colnej indexácii na domácom trhu. „Gazprom“ možno nebude mať taký rekordný príjem ako tento rok, ale myslím si, že spoločnosť bude schopná zostať zisková a zachovať si príležitosti na financovanie kapitálových investícií, a to aj prostredníctvom zvýšených pôžičiek,“ hovorí Kondratjev.

„Gazprom“ sa bude podieľať na obrate na východ, na projekte „Sila Sibiri 2,“ ako aj na rozvoji LNG-technológií a zvyšovaní svojej prítomnosti na trhu s LNG. Preto sa uvoľnené kapacity môžu presunúť do nových projektov, domnieva sa odborník.

„Gazpromu sa celkom dobre podarí prekonať toto turbulentné obdobie a v budúcnosti sa vráti k zvyšovaniu produkcie a exportu. Pomôžu mu v tom dlhoročné skúsenosti s vývojom unikátnych ložísk,“ dodal Kondratjev.

AUTOR: Oľga Samofalova

[ZDROJ](#)

Překlad: News Front